

Landbrugsstyrelsen
Nyropsgade 30
1780 København V

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Sendt per e-mail til: Marianne Mochau Jensen (MMJ@lbst.dk)

Høringssvar til forslag til ændring af den strategiske CAP-plan for 2025

Hermed følger høringssvar fra Landbrug & Fødevarer til forslag til ændring af den danske strategiske CAP-plan for 2025. Høringssvaret er udarbejdet med fagligt input fra SEGES Innovation. Herudover har Landbrug & Fødevarer modtaget bidrag fra Danmarks Biavlforening for, hvad angår ordningen til biavlsprodukter. Landbrug & Fødevarer takker for muligheden for at afgive bemærkninger og står naturligvis til rådighed for nærmere dialog om høringssvarets indhold.

Detaljeringsgraden i høringssvaret afspejler den overordnede beskrivelse af ordningerne, der findes i selve CAP-planen. Således forbeholder Landbrug & Fødevarer sig retten til at afgive mere detaljerede bemærkninger til ordninger i takt med, at bekendtgørelserne for 2025 bliver offentliggjort.

- **Generelle bemærkninger**

Vedr. definitionen af *aktiv landbruger* (side 231)

Landbrug & Fødevarer mener, at der skal ske en justering af definitionen af aktiv landbruger i CAP-planen. Den nuværende definition af aktiv landbruger betyder, at en række landmænd uforvarende kommer i klemme i forhold til at lave op til kriterierne for at være aktiv landbruger.

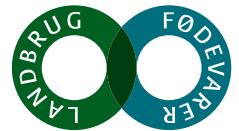
Helt generelt bør det være således, at alle ansøgere som udfører landbrugsaktiviteter på landbrugsarealer eller har erhvervsmæssigt husdyrhold ikke bliver udelukket fra at søge grundbetaling, bioordninger, arealordninger og koblet støtte. Landbrug & Fødevarer er bevidst om, at EU-Kommissionen kræver, at der opstilles flere objektive kriterier end blot, at der udføres landbrugsaktivitet. De kriterier, der for nuværende er stillet op, giver imidlertid en række uhensigtsmæssige effekter og hænger ikke sammen med, hvordan der normalt drives landbrug i Danmark. Derfor er der behov for en række justeringer. Nogle af justeringerne kan muligvis gennemføres på bekendtgørelsesniveau, mens andre sandsynligvis vil kræve en ændring af CAP-planen.

Ophør og start af bedrifter efter ansøgningsfristen

Det allervigtigste er, at det sikres, at alle bedrifter, som ophører og som oprettes i løbet af ansøgningsåret men efter ansøgningsfristen, kan betragtes som aktive landbrugere og dermed få udbetalt landbrugsstøtte.

Det gælder fx ved generationsskifte, skattefri virksomhedsomdannelse, dødsboer, konkurser, salg m.v.

Der er særligt en udfordring ved ophør af bedrifter, som opfylder aktiv landbruger-kriteriet ved at være medlem af register for gødningsregnskab.

For bedrifter som oprettes i løbet af ansøgningsåret, er det særligt en udfordring i de tilfælde hvor de skal overtage specifikke forpligtelser i støtteordninger fra ophørende bedrifter via et producent-skifte.

Landbrug & Fødevarer kan for nuværende ikke præcist gennemskue, om dette kræver ændringer i formuleringen i CAP-planen vedr. register for gødningsregnskab, eller om det blot kræver justeringer i grundbetalingsbekendtgørelsen.

Det ønskes i den forbindelse, at kriteriet vedrørende medlemskab af register for gødningsregnskab gentænkes og justeres, så det i højere grad afspejler den praktiske virkelighed. For det første følger indmelding i gødningsregistret ikke kalenderåret, men derimod planperioden, som går fra 1. august til 31. juli. For det andet, stilles der i den nationale lovgivning krav om, at en landbrugsbedrift bliver meldt ud af register for gødningsregnskab i det øjeblik bedriften ophører med landbrugsproduktion. Hvis landbrugsbedriften skal overholde dette nationale regelsæt, kan bedriften ikke være aktiv landbruger i det år, hvor bedriften ophører med landbrugsaktivitet.

For bedrifter der ophører efter ansøgningsfristen i ansøgningsåret, bør der således alene stilles krav om, at ansøgeren er medlem af gødningsregistret i den planperiode, som udløber den 31. juli i ansøgningsåret og frem til den dato hvor bedriften ophører. Dette kan være en hvilken som helst dato mellem ansøgningsfristen og 31. december i ansøgningsåret. De arealer som overdrages, vil blive tilmeldt register for gødningsregnskab hos den nye bedrift gældende fra samme dato.

Det er også denne planperiode som er relevant i forhold til ansøgningsåret, da denne planperiode vedrører de afgrøder, som bedriften dyrker og høster det pågældende år.

For nye bedrifter, som der producentskiftes til i løbet af ansøgningsåret (men efter ansøgningsfristen) bør disse betragtes som aktive landbrugere fra det øjeblik de melder sig ind i register for gødningsregnskab. Alternativt skal erhververen kunne indtræde i overdragerens status af aktiv landbruger – bedriften er den samme, det er blot ejeren, der er ny.

5.000 EUR-grænse i indeværende ansøgningsår

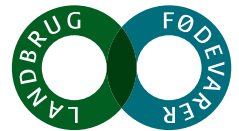
Det ønskes, at der tilføjes et supplerende kriterium, så det gøres muligt, at ansøgere der modtager højst 5.000 EUR i direkte betalinger i indeværende ansøgningsår også betragtes som aktive landbrugere. Dette kriterium findes bl.a. i den svenske og den tyske CAP-implementering. Dette vil blandt andet være en stor hjælp for bedrifter som nedskalerer deres produktion fra det ene år til det andet.

Reducer 40 ha grænsen

I Sverige ligger grænsen på 35 ha. Det bør undersøges, om det er muligt at sænke grænsen i Danmark. Gerne helt ned til 20 ha. Bioordninger er populære blandt bedrifter under 40 ha, og det er derfor uhensigtsmæssigt hvis disse bedrifter forhindres i at søge, fordi de ikke kan betragtes som aktive landbrugere.

Ny ordning – permanent ekstensivering

Det er vigtigt, at den nye ordning permanent ekstensivering, som der første gang kan søges tilskud til i efteråret 2024 sidestilles med andre udtagningsordninger, som er omfattet af artikel 4 stk. 4, litra C i forordning 2021/2115. Derved sikres det, at det fortsat er muligt at søge grundbetaling til det udtagne areal, også selvom der udtages så stor en andel af bedriften til ordningen, at det ikke længere er muligt at være medlem af register for gødningsregnskab.

Supplerende/alternativt kriterium til kriteriet om minimum 40 ha. støtteberettiget areal

For bedrifter, der kun modtager koblet støtte, er det relevant at give mulighed for, at disse betragtes som aktive landbrugere, når de har erhvervsmæssigt dyrehold. Alternativt kan der tilføjes et minimumsbeløb for koblet støtte. Fx EUR 300, som er minimumsgrænsen for at få koblet støtte.

Ændringer på bekendtgørelsesniveau

Landbrug & Fødevarer har supplerende en række ønsker til ændringer i forhold til kravet om aktiv landbruger på bekendtgørelsesniveau. Landbrug & Fødevarer vil kommentere på dette, når grundbetalingsbekendtgørelsen sendes i høring. Indtil da henvises til de bemærkninger, som Landbrug & Fødevarer tidligere har givet til Landbrugsstyrelsen, blandt andet ved det møde, der blev afholdt, den 3. juli 2024. Herunder er der blandt andet et stort ønske om at teksten "i kalenderåret" fjernes fra bekendtgørelsesteksten.

Generelt om forenklingsspakken

Landbrug & Fødevarer hilser forenklingsspakken velkommen. Det er helt centralt at alle muligheder for at forenkle landbrugspolitikken udnyttes fuldt ud i den danske implementering af reglerne. Landbrug & Fødevarer bifalder de ændringer, der er indarbejdet i udkastet til CAP-plan som følge af forenklingsspakken.

Det er dog med stor undring og bekymring, at Landbrug & Fødevarer kan konstatere, at regeringen vil undersøge, om det er muligt at indføre GLM 8-kravet om, at 4 pct. af omdriftsarealet skal udlægges til ikke-produktive arealer, som et nationalt krav. Et sådant nationalt krav vil de facto ophæve indholdet og intentionen i den lovgivning, som EU har vedtaget. Det vil efter vores vurdering være i strid med EU-lovgivningen, der er umiddelbart gældende i alle EU-lande. Samtidig vil det forringe danske landmænds konkurrenceevne (læs mere i afsnittene vedrørende GLM 8 og bioordningen biodiversitet & bæredygtighed).

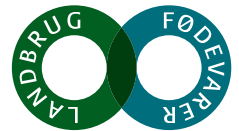
Ligeledes savner Landbrug & Fødevarer, at der i Danmark også indføres mulighed for, at danske landmænd kan opfylde GLM 7-kravet om afgrøderotation ved at lave afgrødediversificering (læs mere i afsnittet vedrørende GLM 7).

1. Vedr. Ny mulighed for midlertidig fravigelse fra GLM-kravene

Landbrug & Fødevarer bifalder, at det nu skrives ind i GLM 5-7, at det er muligt at lave midlertidige fravigelser af GLM-kravene afhængig af vejrforholdene. Landbrugsstyrelsen opfordres til dels at lave en klar og effektiv procedure for, hvordan midlertidige fravigelser håndteres. Derudover skal der laves en uddybende og klar beskrivelse i vejledningen, så det klart fremgår for ansøgeren, via eksempler, hvornår der kan ske fravigelser af kravene, og hvad ansøgeren eventuelt skal kunne dokumentere.

Det kan for eksempel blive relevant at lave fravigelser, hvis vejrforhold i efteråret vanskeliggør overholdelse af GLM 5 og 6, eller hvis vejrforhold efterår og vinter vanskeliggør opfyldelse af GLM 7.

Selvom 4 pct. kravet nu er fjernet fra EU-lovgivningen, er det fortsat muligt at anvende brak, m.v. i bioordningen biodiversitet & bæredygtighed. Særligt i forhold til brak og blomsterbrak/bestøverbrak er der fortsat et behov for, at det også her er muligt at handle hurtigt og give midlertidige dispensationer, hvis vejrforholdene giver udfordringer. Det gælder for eksempel såningsfristen for blomster- og bestøverbrak, og hvis en tørkesituation hen over sommeren skaber behov for at tage slæt på brakmarkerne til sikring af tilstrækkeligt grovfoder i kvægproduktionen.

2. Vedr. Konditionalitetskontrol på bedrifter og under 10 ha

Landbrug & Fødevarer kvitterer for, at Landbrugsstyrelsen har til hensigt at indføre forenklingens mulige lempelser af kravene til konditionalitets- og krydsoverensstemmelseskontrol allerede med virkning fra 2024.

Det gælder muligheden for helt at undgå krydsoverensstemmelseskontrol- og sanktioner på bedrifter, som både får tilskud under den nuværende reformperiode og også får tilskud fra det gamle landdistriktsprogram.

Det gælder også muligheden for, at alle bedrifter med under 10 ha ikke er omfattet af krav om konditionalitetskontrol og konditionalitetssanktioner. Landbrugsstyrelsen har imidlertid oplyst til Landbrug & Fødevarer ved et møde den 4. juli 2024, at EU-Kommissionen fortolker det nye regelsæt således, at alle bedrifter under 10 ha fortsat vil modtage krydsoverensstemmelseskontrol, hvis de modtager tilskud fra det gamle landdistriktsprogram. Dette er Landbrug & Fødevarer meget uforstående overfor. Det betyder, at der reelt kun er tale om en meget begrænset forenkling for alle de små bedrifter.

3. Vedr. Satellitkontrol på af GLM-krav

Landbrug & Fødevarer mener, det er vigtigt, at der sikres væsentlig hurtigere sagsbehandlingstider på potentielle overtrædelser af GLM-krav, der konstateres ved satellitkontrol. Det er først nu næsten et år efter, at satellitkontrollen er gennemført, at Landbrugsstyrelsen har påbegyndt udsendelse af høringsbreve i forhold til de potentielle overtrædelser. Det er alt for lang tid, da der også ligger en vigtig læring i høring og afgørelse for ansøgeren. Afgørelserne bør senest være foretaget inden næste års ansøgningsrunde starter.

I den sammenhæng skal Landbrug & Fødevarer desuden bemærke, at det er vigtigt, at den skriftlige kommunikation fra Landbrugsstyrelsen er tilstrækkelig klar til at sætte landbrugeren i stand til på et dækkende grundlag at varetage sine interesser bedst muligt. Det er f.eks. vigtigt, at Landbrugsstyrelsen får gjort opmærksom på ved arealkontrollen, at kontrollen ikke er afsluttet i forhold til GLM, som vil blive kontrolleret på et senere tidspunkt. Forudsigelighed, forventningsafstemning og indrettelsehensyn er væsentlige for retssikkerheden, og det kunne være hensigtsmæssigt at tydeliggøre det, hvis der alene er tale om en "delvist afsluttet kontrol".

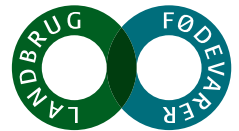
▪ **Specifikke bemærkninger**

Bemærkninger vedr. ændringer af GLM-kravene

4. Vedr. GLM 2: Beskyttelse af vådområder og tørveområder (side 214)

Som følge af en ny kortlægning af kulstofrige jorder i Danmark, og deraf følgende justering i jordtypeklassifikationen af en række arealer, er der ændringer til antallet af hektar omfattet af GLM 2. Det betyder, at der vil være færre hektar, som er omfattet af kravet end tidligere. Ændringen skyldes, at der er et fald i arealer, der klassificeres som kulstofrig lavbundsjord. Det er positivt, at kravet justeres efter det nye kort, og at dette effektueres allerede fra efteråret 2024.

Landbrug & Fødevarer vil dog gerne spørge til, om der udelukkende er tale om arealer, som falder ud af kravet, eller om der også er tale om nye arealer, der er blevet klassificeret som kulstofrige, og hvor der således på det konkrete areal sker en skærpelse sammenlignet med tidligere?

Hvis sidstnævnte kan være tilfældet, er det vigtigt, at Landbrugsstyrelsen informerer grundigt om dette, og af hensyn til landmændenes mulighed for at tilpasse sig det nye krav, bør skærpelsen først finde sted fra 2025. Helt generelt er det vigtigt, at der informeres tydeligt om ændringerne af kortlægningen af tørveområder, og at ansøgerne kan se, hvilke marker/arealer, der er sket ændringer for.

Landbrugsstyrelsen har i juni udsendt en nyhed omkring nyt jordbundstype-kort (pr. 21/6) samt nyhed med beskrivelse af ændringer af tørvekortlægningen i forhold til GLM-kravene (pr. 27/6). I den første nyhed står det beskrevet, at det nye jordbundstypekort allerede kan tilgås i IMK, hvor det i den anden nyhed fremgår, at det opdaterede JB-kort vil blive synligt i IMK i løbet af efteråret 2024.

Det er vigtigt, at det kommunikeres tydeligt, hvad der er korrekt.

Afslutningsvis ønskes der svar på om kortlaget med ændrede jordbundstyper, der p.t. er tilgængeligt i IMK, er med eller uden ændringer til tørvejord?

5. Vedr. GLM 5: Jorderosionskravet (side 216):

Landbrug & Fødevarer bifalder den nye undtagelse under GLM 5, der muliggør jordbearbejdning ved forekomst af majshalvmøl og aksløberens larve. Det er vigtigt, at det beskrives tydeligt i konditionalitetsvejledningen, hvad landmanden supplerende skal gøre i forhold til national lovgivning for at kunne bekæmpe majshalvmøl og aksløberens larve.

6. Vedr. GLM 6: Jorddækkekravet (side 216-219)

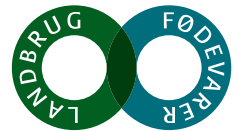
Landbrug & Fødevarer mener, det er vigtigt, at vedtagelsen af forenklingsspakken for EU's landbrugspolitik udnyttes fuldt ud med forenklinger til gavn for de danske landmænd.

Landbrug & Fødevarer ønsker, at kravet forenkles og ensrettes mest muligt med de nationale regler for jordbearbejdning. Allerhelst ser Landbrug & Fødevarer, at GLM 6 helt erstattes af de nationale jordbearbejdningsregler. Dette skal suppleres med den undtagelse, der er indført i GLM 6, med mulighed for at lave falsk såbed for frøafgrøder.

Ud over de justeringer, der allerede er lagt op til i udkastet til CAP-plan, ønsker Landbrug & Fødevarer blandt andet, at fristen for tidligst mulige destruktion af efterafgrøder på sandjord ensrettes med de nationale regler. Det vil sige, at fristen afkortes, så den gælder fra høst til 20. oktober og ikke længere gælder helt til 1. februar.

Landbrug & Fødevarer bifalder den nye undtagelse under GLM 6, der muliggør jordbearbejdning ved forekomst af majshalvmøl og aksløberens larve. Det har længe været et stort ønske fra Landbrug & Fødevarer, at der sikres mulighed for at bekæmpe disse skadedyr ved mekanisk jordbearbejdning. Det er positivt, at denne undtagelse forventes indført i konditionalitetsbekendtgørelsen allerede per 1. august 2024, så det gælder allerede fra efteråret 2024. I tillæg hertil er det vigtigt for Landbrug & Fødevarer, at styrelsen løbende er åben overfor tilføjelsen af nye skadedyr til listen, hvis der opstår behov for, at disse skal bekæmpes mekanisk i perioden, hvor GLM6 kravet gælder.

Landbrug & Fødevarer opfordrer til, at det beskrives tydeligt i konditionalitetsvejledningen, hvordan undtagelsen håndteres i praksis, også i forhold til den mulighed, der er for at få dispensation til jordbearbejdning ved bekæmpelse af majshalvmøl og aksløberens larve under de nationale dyrkningsrelaterede tiltag.

For en smidig sagsbehandling foreslår Landbrug & Fødevarer, at når landbruger har fået dispensation under det dyrkningsrelaterede tiltag via anmeldelse til Landbrugsstyrelsen, så opnår arealet samtidig en undtagelse for GLM 6-kravet om jorddække.

Landbrug & Fødevarer vil gerne benytte lejligheden til at gentage ønsket om, at muligheden for at lave jordbearbejdning efter høst kan anvendes af alle, der ikke anvender plantebeskyttelsesmidler efter høst.

I forhold til muligheden for at lave falsk såbed forud for etablering af frøafgrøder er det vigtigt, at det løbende er muligt at justere listen med plantefamilier, der har mulighed for at lave falsk såbed. Særligt i forhold til havefrødyrkning kan der løbende komme nye familier til. Oplisting af plantefamilier i CAP-planen gør muligheden ufleksibel i forhold til justeringer. Det er i den forbindelse vigtigt, at der også sker en konsekvensrettelse i de nationale regler for dyrkningsrelaterede tiltag, så det også her bliver muligt at lave falsk såbed forud for frøgræs.

For GLM 6 lempes reglerne for ca. 440.000 ha sandjord, der forventes omklassificeret til lerjord. Ligeledes skærpes kravet for ca. 80.000 ha lerjord. Her vil kravet gælde i en længere periode end tidligere.

Det er særligt vigtigt, at der iværksættes en grundig informationsindsats i forhold til de arealer, hvor kravet skærpes som følge af ændringen i jordbundstypekortet. Det følger af Landbrugsstyrelsens nyhed fra 27. juni, at skærpelsen først vil træde i kraft fra efteråret 2025. Dette er positivt, da det giver landmanden tid til og mulighed for at nå at tilpasse sig til det ændrede krav.

Helt overordnet er det sandsynligt at der også vil være fejlregistreringer i det nye jordtypekort. Landbrug & Fødevarer ser dog bekymret for, at klassificeringen ikke altid vil være i overensstemmelse med virkeligheden på mark- og bedriftsniveau. Landbrug & Fødevarer kan konstatere, at den nuværende procedure for ændring af jordtype efter prøvetagning fortsætter. Det er meget vigtigt, at dette er muligt. Særligt i forhold til kontrol af GLM-kravene er det derfor helt centralt, at det også muliggøres at ændre jordtypen i forbindelse med en konditionalitetskontrol. I sagsbehandlingen af kontrolsagen skal det anerkendes, hvis landmanden umiddelbart efter kontrollen får taget jordprøver på arealet, og disse prøver giver et andet resultat end den registrerede jordtype.

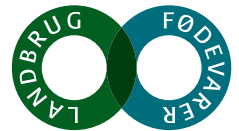
7. Vedr. GLM 7: Afgrøderotation (side 219)

Landbrug & Fødevarer er skuffet over, at mulighederne for at justere GLM 7-kravet i forenklingsspakken fra EU ikke foreslås udnyttet i Danmark.

Forenklingsspakken giver medlemslandene mulighed for at tilbyde landmændene, at de kan opfylde kravet om afgrøderotation (GLM 7) i form af afgrødediversificering (som i forrige reformperiode). Det mener Landbrug & Fødevarer, at Danmark skal udnytte. For langt hovedparten af landmændene – men også for Landbrugsstyrelsen – vil denne mulighed medføre en ganske betydelig forenkling samtidigt med, at der ikke er betydelige agronomiske eller miljømæssige begrundelser for at fastholde den nuværende regel.

Men som vi forstår det nye regelsæt, så skal muligheden for afgrøderotation opretholdes.

Landbrug & Fødevarer forslår derfor, at alle landmænd får mulighed for at opfylde GLM 7 enten ved at anvende afgrødediversificering (i samme form som i forrige reformperiode) eller ved at anvende afgrøderotation. Samtidig forenkles rotationskravet, så kravet alene består af et krav om årlig

rotation på alle marker. Det er i den forbindelse fortsat vigtigt at sikre, at der ikke er særlige produktionsformer, som kommer i klemme ved en forenklet model. Det gælder blandt andet for fx kartoffel- dyrkere, som årligt bytter jord med andre landmænd.

8. Vedr. GLM 8: 4 pct. ikke-produktive arealer (side 220)

Landbrug & Fødevarer bifalder, at CAP-planen konsekvensrettes i forhold til EU-s forenkling- pakke. Det vil sige, at kravet om at udlægge 4 pct. af omdriftsarealet med ikke-produktive arealer og elementer bortfalder.

Det er derfor med stor undren og bekymring, at vi kan konstatere, at regeringen vil spørge Europa- Kommissionen, om det er muligt at indføre et nationalt krav til erstatning for fireprocentskravet.

Et sådant nationalt krav vil de facto ophæve indholdet og intentionen i den lovgivning, som EU har vedtaget. Det vil efter vores vurdering være i strid med EU-lovgivningen, der er umiddelbart gæl- dende i alle EU-lande. Samtidig vil det forringe danske landmænds konkurrenceevne.

Det er vores anbefaling, at Danmark efterlever beslutningen, om at kravet ophæves og erstattes med en udvidelse af den frivillige bioordning "biodiversitet & bæredygtighed". Denne tilgang vil bi- drage til bedre, varige og mere lokalt forankrede løsninger, der kan understøtte en bedre biodiversi- tet i landbrugslandet. Når der efter et til to år ligger et erfaringsgrundlag i forhold til søgningen på den udvidede bioordning, må der tages bestik af, om der er behov for at justere enten på støtteord- ningen eller på andre indsatser for at nå i mål med målsætningerne i landbrugsaftalen, fx på kvæl- stofområdet.

I den forbindelse forstår Landbrug & Fødevarer slet ikke, hvorfor der er bekymring for, at fjernelsen af 4 pct.-kravet vil give en reduceret kvælstofeffekt.

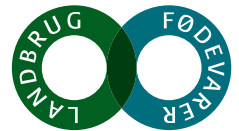
Med udgangspunkt i ansøgningsdata fra 2023 (har ikke data fra 2024 endnu), var der under 4 pct. kravet anmeldt ca. 94.000 ha med brak, markbræmmer og småbiotoper. Disse arealer kan indgå i den nye ordning for biodiversitet og bæredygtighed (B&B) fra 2025.

I 2024 er der søgt 54.000 ha med basissats under B&B ordningen.

IFRO har i deres rapport "Vurdering af effekt på sats og areal under bioordningen "Biodiversitet og bæredygtighed ved et bortfald af GLM 8 fra 2025" estimeret, at der i 2025 vil blive søgt til 151.000 ha under den nye udvidede B&B ordning. Dette er en tilgang til ordningen på 97.000 hektar. Dette vil sige, at tilgangen til B&B ordningen vurderes samlet set at være større end det antal hektar, der i dag er omfattet af 4 pct. kravet.

Det vil sige, at den effektberegning, der ligger til grund for Landbrugsaftalen, også i forhold til klima og kvælstof samlet set for 4 pct.-kravet og B&B-ordningen fortsat holder og rent faktisk jf. IFROs beregninger kan forventes overopfyldt. I Landbrugsaftalen er det antaget (jf. taloplysninger fra den gældende CAP-plan), at der indgår 50.000 ha i B&B ordningen, og at 81.000 ha (ifølge CAP-pla- nen) indgår til opfyldelse 4 pct. kravet. Det giver i alt 131.000 ha.

Ifølge udkastet til CAP-plan forventes det, at der i 2025 vil indgå 141.000 ha i B&B ordningen med basissats. Denne forventning, som er lidt mere konservativ end IFROs estimat, vil også fuldt ud dække den indsats, der er forudset i CAP-planen, og dermed også i Landbrugsaftalen.

IFRO vurderer, at tilgangen i ordningen på 97.000 ha kommer dels fra tidligere GLM 8-arealer (63.000 ha) og dels fra andre arealer (34.000 ha). Set i Landbrug & Fødevarers optik er det ikke væsentligt, hvor arealerne specifikt kommer fra. Det væsentlige er, at de arealer, der forventes at indgå i den nye ordning tilsammen, leverer mere end den effekt, der samlet set var forventet for 4 pct.-kravet og den oprindelige B&B-ordning.

Det fremgår af udkastet til CAP-plan, at det forventes, at B&B-ordningen indhenter en del af den tabte effekt ved lukningen af bioordningen ekstensivering med slæt. Landbrug & Fødevarer forstår ikke, hvordan dette er muligt, da ekstensivering med slæt har et helt andet formål end B&B-ordningen. B&B ordningen har hovedsageligt fokus på biodiversitet, mens ekstensivering med slæt har fokus på reduktion af klimagas- og kvælstofudledning, samt forberedelse til fremtidig udtagning af arealerne. Derudover erstattes ekstensivering med slæt af ordningen permanent ekstensivering. Permanent ekstensivering er i første omgang i 2024 finansieret af midler fra landdistriktsprogrammet 2014-2020, og det fremgår af trepartsaftalen, at ordningen ønskes fortsat i de kommende år. Det må være her, at denne effekt i stedet skal leveres.

Der er på den baggrund heller ikke bevæggrund for at skulle genindføre et nationalt 4 pct. krav, med begrundelse i lukningen af ordningen ekstensivering med slæt.

Hvis regeringen fortsat ønsker at indføre et nationalt 4 pct.-krav, er det vigtigt, at kravet meldes ud i god tid inden der skal ske tilsåning af vintersæd, så landmændene har en mulighed for at nå at tilpasse sig. Tilsåning af vintersæd påbegyndes allerede i august måned (vinterraps). Derfor er det reelt ikke en mulighed at nå at indføre et sådant krav allerede til 2025.

Det bør sikres, at arealer, der har indgået under 4 pct.-kravet, kan indgå i alle relevante bioordninger i 2025, herunder både biodiversitet & bæredygtighed og miljø- og klimavenligt græs.

9. Vedr. støtteberettigelse af markkrat (side 229)

Det er positivt, at markkrat fortsætter som værende støtteberettigede efter bortfaldet af 4. pct.-kravet. Landbrug & Fødevarer mener, at markkrattene også skal kunne indgå i bioordningen biodiversitet & bæredygtighed.

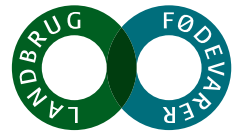
Bemærkninger vedr. ændringer af bioordningerne

10. Vedr. Bioordningen for miljø- og klimavenligt græs (side 281)

Det fremgår af CAP-planen, side 281, at arealer kun kan indgå i ordningen, hvis arealerne umiddelbart forud for støtteåret har været ansøgt og berettiget til støtte under grundbetalingsordningen. Et lignende kriterium gælder også for bioordningen biodiversitet og bæredygtighed (side 305).

Dette fortolkes af Landbrugsstyrelsen således, at der skal have været udbetalt grundbetaling til arealet i det foregående år. Dette kriterium giver udfordringer i tilfælde, hvor en landmand ikke har fået udbetalt grundbetaling til arealet, men årsagen til den manglende udbetaling reelt ikke har noget at gøre med støtteberettigelsen af det konkrete areal. Det kan fx være, hvis ansøgeren det foregående år ikke blev betragtet som aktiv landbruger. Landbrug & Fødevarer mener, at denne fortolkning skal justeres, så det er det konkrete areals støtteberettigelse året før (og ikke om der har været udbetalt støtte), som er afgørende for, om der kan søges tilskud under de to bioordninger.

11. Vedr. Bioordningen for ekstensivering med slæt (side 287)

Landbrug & Fødevarer kvitterer for lukningen af ordningen ekstensivering med slæt, der i stedet erstattes af ordningen permanent ekstensivering. Permanent ekstensivering er i første omgang i 2024 finansieret af midler fra landdistriktsprogrammet 2014-2020, og det fremgår af trepartsaftalen, at ordningen ønskes fortsat i de kommende år.

Dog skal det bemærkes, at SEGES Innovation har fået flere henvendelser om, at landbrugere, der har anvendt bioordningen i 2023 og 2024, fortsat har interesse for ordningen. Denne gruppe af landbrugere bør informeres tydeligt omkring alternative bio-ordninger i 2025.

12. Vedr. Bioordningen for biodiversitet og bæredygtighed (side 300)

Landbrug & Fødevarer bakker op om udvidelsen af den eksisterende ordning til biodiversitet & bæredygtighed, så den erstatter 4 pct.-kravet under GLM 8.

Landbrug & Fødevarer mener, at finansieringen af en eventuel merudgift til ordningen findes ud af uudnyttede midler fra andre bioordninger og midler, der tidligere har været afsat til ordningen ekstensivering med slæt, som lukkes i 2025, frem for ved en reduktion af beløbet afsat til grundbetalingsordningen.

Landbrug & Fødevarer bakker ligeledes op om, at der indføres en begrænsning af incitamentet til at etablere bestøverbrak, ved at der kun kan søges tillæg til arealer, der ligger ud over fire procent af omdriftsarealet. En analyse fra Københavns Universitet (IFRO) viser, at det eksisterende tillæg potentielt kan få budgetteringen af ordningen til at løbe løbsk på lidt længere sigt, samt gøre udtagning af fx lavbundsarealer langt mindre attraktive. Derudover har tillægget indvirkning på forpagtningspriserne på jorder med en lavere produktionsværdi, og dette udfordrer særligt produktionslandmændene i disse områder.

Et konkret supplerende forslag at nedsætte tillægget, så det afspejler etableringsomkostningerne.

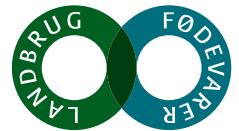
Landbrug & Fødevarer mener, at markkrat også skal kunne indgå i ordningen, da markkrat også kunne anvendes til opfyldelse af 4 pct.-kravet.

Herudover kan det – hvis der fra politisk side er et stort ønske om at fremme særlige biodiversitetstiltag – overvejes at lave særlige tillæg til fx en forlængelse af forbudsperioden mod slåning, arealer der ligger flere år samme sted, arealer der ligger i tilknytning til eksisterende marknatur og arealer der afgræsses. Det er dog en forudsætning, at dette ikke påvirker den samlede økonomiske ramme til finansiering af ordningen.

Som også nævnt i kommentarerne til GLM 8-kravet, er det med stor undren og bekymring, at vi kan konstatere, at regeringen vil spørge Europa-Kommissionen, om det er muligt at indføre et nationalt krav til erstatning for fireprocentskravet, og som derfor også vil tilbagerulle den planlagte udvidelse af bioordningen.

Et sådant nationalt krav vil de facto ophæve indholdet og intentionen i den lovgivning, som EU har vedtaget. Det vil efter vores vurdering være i strid med EU-lovgivningen, der er umiddelbart gældende i alle EU-lande. Samtidig vil det forringe danske landmænds konkurrenceevne.

Det er vores anbefaling, at Danmark efterlever beslutningen, om at kravet ophæves og erstattes med en udvidelse af den frivillige bioordning "biodiversitet & bæredygtighed". Denne tilgang vil

bidrage til bedre, varige og mere lokalt forankrede løsninger, der kan understøtte en bedre biodiversitet i landbrugslandet. Når der efter et til to år ligger et erfaringsgrundlag i forhold til søgningen på den udvidede bioordning, må der tages bestik af, om der er behov for at justere enten på støtteordningen eller på andre indsatser for at nå i mål med målsætningerne i landbrugsaftalen, fx på kvælstofområdet.

I den forbindelse forstår Landbrug & Fødevarer slet ikke, hvorfor der er bekymring for, at fjernelsen af 4 pct. kravet vil give en reduceret kvælstofeffekt.

Med udgangspunkt i ansøgningsdata fra 2023 (har ikke data fra 2024 endnu), var der under 4 pct. kravet anmeldt ca. 94.000 ha med brak, markbræmmer og småbiotoper. Disse arealer kan indgå i den nye ordning for biodiversitet og bæredygtighed (B&B) fra 2025.

I 2024 er der søgt 54.000 ha med basissats under B&B ordningen.

IFRO har i deres rapport "Vurdering af effekt på sats og areal under bioordningen "Biodiversitet og bæredygtighed ved et bortfald af GLM 8 fra 2025" estimeret, at der i 2025 vil blive søgt til 151.000 ha under den nye udvidede B&B ordning. Dette er en tilgang til ordningen på 97.000 hektar. Dette vil sige, at tilgangen til B&B ordningen vurderes samlet set at være større end det antal hektar, der i dag er omfattet af 4 pct. kravet.

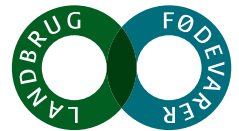
Det vil sige, at den effektberegning der ligger til grund for Landbrugsaftalen, også i fht. klima og kvælstof samlet set for 4 pct. kravet og B&B-ordningen fortsat holder og rent faktisk jf. IFROs beregninger kan forventes overopfyldt. I Landbrugsaftalen er det antaget (jf. taloplysninger fra den gældende CAP-plan), at der indgår 50.000 ha i B&B ordningen, og at 81.000 ha (ifølge CAP-planen) indgår til opfyldelse 4. pct. kravet. Det giver i alt 131.000 ha.

Ifølge udkastet til CAP-plan forventes det, at der i 2025 vil indgå 141.000 ha i B&B ordningen med basissats. Denne forventning, som er lidt mere konservativ end IFROs estimat, vil også fuldt ud dække den indsats, der er forudset i CAP-planen, og dermed også i Landbrugsaftalen.

IFRO vurderer, at tilgangen i ordningen på 97.000 ha. kommer dels fra tidligere GLM 8-arealer (63.000 ha) og dels fra andre arealer (34.000 ha). Set i Landbrug & Fødevarers optik er det ikke væsentligt hvor arealerne specifikt kommer fra. Det væsentlige er, at de arealer, der forventes at indgå i den nye ordning tilsammen, leverer mere end den effekt, der samlet set var forventet for 4 pct. kravet og den oprindelige B&B-ordning.

Det fremgår af udkastet til CAP-plan, at det forventes at B&B ordningen indhenter en del af den tabte effekt ved lukningen af bioordningen ekstensivering med slæt. Landbrug & Fødevarer forstår ikke, hvordan dette er muligt, da ekstensivering med slæt har et helt andet formål end B&B ordningen. B&B ordningen har hovedsageligt fokus på biodiversitet, mens ekstensivering med slæt har fokus på reduktion af klimagas- og kvælstofredudledning, samt forberedelse til fremtidig udtagning af arealerne. Derudover ekstensivering med slæt af ordningen permanent ekstensivering. Permanent ekstensivering er i første omgang i 2024 finansieret af midler fra landdistriktsprogrammet 2014-2020, og det fremgår af trepartsaftalen, at ordningen ønskes fortsat i de kommende år. Det må være her, at denne effekt i stedet skal leveres.

Der er på den baggrund heller ikke bevæggrund for at skulle genindføre et nationalt 4 pct. krav, med begrundelse i lukningen af ordningen ekstensivering med slæt.

Øvrige bemærkninger til programændringsforslaget

13. Vedr. basisindkomststøtte (grundbetaling) (intervention 1) Kap. 5.1

I udkastet til CAP-plan for 2025 nedsættes det allokerede beløb til grundbetaling for perioden 2025-27 med ca. 172 mio. kr. årligt, svarende til ca. 68 kr. per hektar. Som Landbrug & Fødevarer forstår det, er begrundelsen for nedsættelsen en forøget allokation af midler til bioordningen biodiversitet & bæredygtighed, på baggrund af fjernelsen af 4 pct.-kravet. Landbrug & Fødevarer har desuden ved det seneste møde i dialogforum mundtligt fået tilkendegivet, at den pågældende forøgelse af midler til bioordningen ikke har til hensigt samtidig at kompensere for den underansøgning, der var i 2023, som har betydet, at afsatte midler til bioordningerne skal øges i et senere år, for at Danmark kan opfylde øremærkningskravet til bioordningerne.

Det er helt essentielt at sikre en stabil og forudsigelig økonomisk udvikling for landmændene, og en ensartet konkurrenceevne på tværs af medlemslande. Derfor mener Landbrug & Fødevarer, det er vigtigt, at antallet af midler afsat til grundbetaling ikke reduceres mere end svarende til opfyldelsen af EU's øremærkningskrav til bioordningerne, medmindre der kommer en massiv overansøgning på bioordningerne. Ekstra midler til bioordningen biodiversitet & bæredygtighed kan i første omgang findes ved at anvende midler fra andre bioordninger som er underansøgt. Kun hvis dette ikke er tilstrækkeligt skal grundbetalingen reduceres.

14. Vedr. definition af ung landbruger kap. 4.1.5

Det er positivt, at betingelserne for at være bedriftsleder nu tydeliggøres i CAP-planen. Landbrug & Fødevarer ønsker i den forbindelse at pointere, at det i den seneste bekendtgørelse til ordningen *etableringsstøtte til unge landbrugere* blev specificeret, at krav om drift af en landbrugsbedrift først skal være opfyldt på tidspunktet for ansøgning om udbetaling. Således blev det tydeliggjort, at også unge landbrugere, der er ved at etablere sig, men endnu ikke driver en landbrugsbedrift, kan søge ind i ordningen.

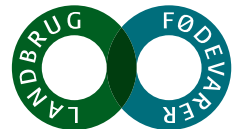
Det forventes, at ændringen af CAP-planen ikke ændrer på denne fortolkning i bekendtgørelsen.

15. Vedr. social konditionalitet kap. 7.5.1 og 7.5.2

Landbrug & Fødevarer kvitterer for den løbende dialog, der har været med Landbrugsstyrelsen i forbindelse med implementeringen af social konditionalitet i Danmark. Landbrug & Fødevarer har gennem denne proces blandt andet haft fokus på at repræsentere alle landbrugere og herunder den store del, som ikke er medlem af en arbejdsgiverforening, og som ikke har tegnet en overenskomst. Dette er vigtigt, da social konditionalitet omfatter alle landbrugere, der modtager landbrugsstøtte – også landbrugere, der ikke har ansatte.

I tillæg til ovenstående har Landbrug & Fødevarer i forhold til implementeringen af social konditionalitet blandt andet haft fokus på en række problemstillinger, som vi mener bør tydeliggøres i bekendtgørelsen til social konditionalitet, og den efterfølgende vejledning.

Det drejer sig først og fremmest om at sikre, at der i de afgørelser, der bliver truffet på området, sikres en skelnen mellem *objektivt ansvar* og *culpa*. Således opereres der i en række af

arbejdsmiljølovens bestemmelser, der skal implementeres i den kommende konditionalitetskontrol, med objektivt ansvar i modsætning til konditionalitetskontrollen, hvor culpa-normen gør sig gældende. Det er afgørende for Landbrug & Fødevarer, at det sikres, at der fortsat finder en skøns-mæssig vurdering af *alvor, omfang, varighed og gentagelse* (AOVG) sted, når der findes overtrædelser i henhold til social konditionalitet. I forlængelse heraf er der behov for en tydeliggørelse af, hvordan overtrædelser af arbejdsmiljølovens bestemmelser forventes omsat til konkrete støttetæk. Her tænkes der særligt på, at overtrædelser indenfor arbejdsmiljøområdet kan variere betydeligt i forhold til alvor. Der kan blandt andet være tale om sager med alvorlig legemsbeskadigelse. Landbrug & Fødevarer går ud fra, at støttenedsættelsen sker med udgangspunkt i hovedreglen om et træk på tre procent af den støtte, der er omfattet af konditionaliteten. Det er i denne forbindelse vigtigt at erindre sig, at et eventuelt støttetæk kommer ud over de nationale regler og sanktioner.

På tidligere møder har Landbrugsstyrelsen indikeret overfor Landbrug & Fødevarer, at alle virksomheder, der modtager landbrugsstøtte, som udgangspunkt, vil være omfattet af social konditionalitet. Det gælder således også enkeltmandsvirksomheder uden ansatte. Dette forhold bør ligeledes specificeres i den kommende bekendtgørelse. Dette gælder desuden forhold vedrørende kædeansvar, hvor det bør fremgå tydeligt af bekendtgørelsen om eller i, hvilke tilfælde en landbruger vil kunne gøres ansvarlig for en ekstern leverandørs eventuelle overtrædelser af arbejdsmiljølovens bestemmelser.

Afslutningsvis er der behov for en præcis definition af, hvad begrebet '*eksigibel afgørelse*' dækker over. Således fremgår det af høringsmaterialet, at sanktioner indenfor konditionalitet alene finder anvendelse, hvor der af afgørende instanser er truffet en *eksigibel afgørelse*. Landbrugsstyrelsen har tidligere overfor Landbrug & Fødevarer indikeret, at eksigible afgørelser dækker over endelige afgørelser, der kan gennemtvinges ved magt, fx med hjælp fra fogeden. Det gælder fx retsafgørelser truffet af de almindelige domstole og arbejdsretten m.m. Sådanne eksempler bør ligeledes fremgå tydeligt af vejledninger og bekendtgørelser til social konditionalitet.

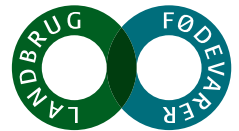
16. Vedr. etableringsstøtte til unge landbrugere (intervention 24) kap. 5.3

Det er positivt, at CAP-planen tilpasses med henblik på at kunne udarbejde flerårige bekendtgørelser til ordningen. Flerårige bekendtgørelser kan således være med til at skabe forudsigelighed i forhold til de regler unge landbrugere skal leve op til, hvis de ønsker at søge om etableringsstøtte gennem ordningen. Samtidig er der dog behov for en fleksibel og tidssvarende ordning, der til en hver tid afspejler de tendenser, der ses i erhvervet.

Landbrug & Fødevarer bemærker, at CAP-planen tilpasses, så etableringsstøtteordningen til unge landbrugere i højere grad gøres til en virksomhedsordning. I den forbindelse er det vigtigt for Landbrug & Fødevarer at sikre, at denne udmøntning ikke kommer til at begrænse muligheden for unge landbrugere til individuelt at modtage støtte. Landbrug & Fødevarer vil gerne gøre opmærksom på, at forordningsteksten på området grundlæggende er individrettet, hvorfor den nationale støtteordning skal kunne rumme dette. I lyset af den fejlagtige vejledning, som Landbrugsstyrelsen har foretaget i relation til støtteordningen, hvor en række unge landbrugere er kommet i klemme, er det afgørende, at eventuelle ændringer af ordningen kun gælder fremadrettet.

17. Vedr. vand- og klimaprojekter (intervention 18) kap. 5.3

For vand- og klimaprojekter tilføjes der en måde til at kontrollere rimelige priser, der tager udgangspunkt i projektets omkostningseffektivitet. Landbrug & Fødevarer er enige i, at dette er en hensigtsmæssig tilføjelse. Som det fremgår af teksten, anvender Miljøstyrelsen et tilsvarende princip. Vi er

positive over for en sådan ensretning, da det gør det lettere at administrere og overskue de forskellige ordninger, der i bund og grund har samme formål.

18. Vedr. prioritering og betingelser for støtteberettigelse for ordningen biavlsprodukter kap. 5.2

Der ønskes tilføjet to yderligere kriterier til effekterne for 2027. Det drejer sig om følgende:

- Inddragelse af biavlere i projektet
- Formidling af projektets resultater til biavlere

Således er der fra Danmarks Biavlereforening ytret ønske om at gøre projekterne mere vedkommende for biavlerne.

19. Vedr. pleje af græs- og naturarealer (intervention 13) kap. 5.3

Det er positivt, at det bliver muligt at supplere permanent ekstensivering med et tilsagn til pleje- af græs og naturarealer. Det er således også Landbrug & Fødevarers forventning, at flere landbrugere med PLG-tilsagn vil overveje at spille deres arealer ind i den nye LDP-ordning til permanent ekstensivering.

20. Vedr. miljø- og climateknologi (intervention 22) kap. 5.3

Landbrug & Fødevarer noterer sig, at der i aftale om dyrevelfærd 2024-2027 afsættes 2,5 mio. kr. i 2025 og 2024 til en frivillig støtteordning til udfasning af burægproduktion. Det ønskes afklaret om den omtalte indsats i CAP-planen skal ses i tillæg hertil.

Landbrug & Fødevarer bemærker i øvrigt, at en lang række burægproducenter i Danmark allerede selv har finansieret omlægning af deres produktion på baggrund af en efterspørgsel i markedet. I den udstrækning, at man fra regeringens side ønsker at fremrykke udfasningen af den resterende burægproduktion i Danmark, vurderes det, at der er behov for et væsentligt større beløb. Således er restværdien af burægproduktion af branchen opgjort til knap 65 mio. kr., og godt 18 mio. kr. i opdræt i bure.

Med venlig hilsen

Clara David Vinde Elben
Seniorkonsulent
EU & Frø
E clel@lf.dk

Maria Skovager Østergaard
Chefkonsulent
EU & Frø
E MSO@lf.dk